

László Tóth, *La lingua magiara*. Napoli, 1939. Regio, Istituto Superiore Orientale. 218 lap.

Tóth László gimnáziumi tanár, a római Collegium Hungaricum titkára és a római egyetem magyar lektora, több éves tapasztalata alapján új módszert vezetett be a magyar nyelv olaszoknak való tanításában. Mivel munkája új módszerével általános érvényű nyelvészeti tényekre is utal, a vele való foglalkozás nemcsak az olaszok számára történő magyar nyelvi oktatás terén bír jelentőséggel, hanem érvényes bármely idegen ajkú egyénnek a magyar nyelvre való tanításakor. A mű igazi értéke tulajdonképp az újításban rejlik.

Az eddig megjelent nyelvtanok kardinális hibája, hogy az indogermán hagyományos nyelvtan kereteiben akarták a magyar nyelvet is tanítani. Bár ezzel udvarias gesztust tettek az indogermán nyelvek felé, de eltávolodtak azon nyelv szellemétől, amelyet tanítani kellene. Így pl. a régi nyelvtanok a birtokjeles alakokat (házam) a genitivusnál (házé) tárgyalják és ezért az idegen hamar összezavarja a két fogalmat.

A másik főhibája ezen régi nyelvtanoknak az, hogy az igeragozásban az indogermán konjugációs keretet alkalmazzák. Érezhető volt annak hiánya, hogy a magyarban a tárgyas és tárgytalan ragozást nem különböztelték meg. Megkülönböztették ugyan, de a második személyű tárgyat nem foglalták egységes rendszerbe.

Tóth László szerint *a magyar nyelvet a finn-ugor nyelvek legbensőbb strukturájában lehet csak tanítani.* Előlről felépíti a rendszert. Nyelvtanának előnye, hogy a magyar nyelvet az idegen nyelvvvel direkt relációba hozza, mert nem használja az indogermán formák közvetítését. Magából a magyarból vonja le a törvényszerűségeket: 42 alapforma, 21 rag, a főnévragozás után a névutókat tárgyalja. Rendszerben sem a melléknév, sem a névmások ragozása nem nehéz.

Az igeragozás azonban nehéz, mert megnehezíti a cselekvés tárgyának az igealakokon való megjelölése (szerettek, szeretem, szeretsz). A legtöbb nyelv ezt személyes névmásokkal fejezi ki és ezért külön kell megtanítani (olaszban: mi ami, io ama, németben: du liebst mich, ich liebe dich, franciában: je l'aime, tu m'aimes.)

A szerző nem tér ki az összes kivételekre, de ez szándékosan történik, mert egy éven belül nem tanítható. A kivételek elhagyása a tanulóban azt az illúziót kelti, hogy a magyar nyelv logikus, szinte matematikailag megszerkeszthető nyelv és így a tanuló önmagát tudja ellenőrizni.

A szerző tapasztalata szerint az idegeneknek való magyar nyelvi tanításban állandó nehézségek szoktak visszatérni. Ez a nehézség az olaszoknál főleg a kiejtésben mutatkozik, mindennek előtt meg kell különböztetni az azonos írásmódú — a, e, s, g, — de különböző kiejtésű hangzókat. Néhány, az olaszban hiányzó magyar hangnak — h, ő, ü, — begyakorlása különös gondot igényel, mivel az olaszok tudatvilágában ez úgy szerepel, mint a miénkben az arab, vagy kínai és nagy fizikai fáradsággal jár. Nem minden olasz artikulációs bázisa elég hajlékony, de két heti rendszeres beidegzés meghozza az eredményt. Ez úgy érhető el, hogy a tanár minden értelem nélkül olvassat a tanulókkal. Ezen cél elérésére szerző olyan olvasási gyakorlatot használ, amelyben olyan szavak vannak összeszedve, melyekben azonos magán és mássalhangzók fordulnak elő (az,áz,uz,öz,bor,bár,bér,bőr, stb.) Fontos, hogy egytagú szavakkal kezdjük, majd fokozatosan haladjunk előre.

A magánhangzó illeszkedés is nehézséget okoz, mert az olasz nem érzi pl. a „házben“ rossz hangzását, ennek az az oka, hogy nyelvében keverednek a magas és mély hangok (nebuloso, generale stb.)

Nehéz természetesen a deklinációs rendszer is és ezért sokat kell vesződni a hallgatókkal, amíg beidegzik. A legritkább alakokat persze nem kell nagyon gyakorolni.

Az olaszoknak nagy nehézséget okoz a genitívus és a datívus ragja, valamint a suffixumok térszemléleti jellege: ban, nak, ról, ről és átvitt természetű használata, amelyeket nem tudunk mindig összhangba hozni az olasz prepozíciók átvitt értelmű használatával, pl. beszélek valakiről — parlo di qualheduno.

Nem ad sok szabályt, hanem inkább példát, melyből a tanuló kírzi a szabályt s amelyet inkább beidegez, semmint külön magol.

Nagy értéke, hogy szerző a szemelvényeket nemcsak a klasszikusoktól (Jókai, Gárdonyi), hanem a népies íróktól, sőt ma is élő íróktól veszi (Ady, Zilahy, Nyíró, Szabó, Tamási, Mécs, Babits). Az olasz írók közül Pascoli, Goldoni, Fogazzaro jutnak szerephez.

Nagyon érdekes, hogy az egy évre tervezett anyag elvégzése után már nagyobb összefüggő olvasmányokat könnyű szerrel fordítanak a tanulók, ilyenek: Jókai: Szabad rablás, Gárdonyi: Haragosok, Zilahy: Az ezüst szárnyú szélmalom, Nyíró: A vérlátó legény, Tamási: Kivilágított fapiac.

A magyar szöveg mellett félhasábosan található a szöszedet. Teljesen feleslegesnek tartjuk azonban a történeti mult (146—147. lap) táblázatos feltüntetését. Ez még ha nem tanítjuk is, zavarólag hat. Igen ügyes a 180. és következő oldalakon található szórendi magyarázat.

Nagy értéket jelentenek a munkában található színes fametszetek, amelyek főleg a névutók begyakorlásánál könnyítik a tanuló munkáját. Ezeket a fametszeteket szerző ötlete és útmutatása alapján *Buday György* készítette.

Tóth László munkája azáltal, hogy a magyar nyelvet az eddigi hibás indogermán rendszertől eltérően tanítja, korszakalkotó a magyar nyelvnek idegen ajkúak számára való tanításában. Miként Häckel rendszerét (Tanuljunk könnyen, gyorsan németül) más nyelvekre is átdolgozták, akként megérdemelné Tóth László módszere is, hogy azt a külföldi magyar nyelvi tanításban az olaszokon kívül más nemzeteknél is hasznosítsuk.

Gauder Andor.

Hamvai Vilmos: A tanulók lélektani megfigyelése és vizsgálata. Bp. 1928. 19. l. Különlenyomat a „Budapesti Polgári Iskola” 1937—38. 3—4 és 1938. 2. számaiból.

A korszerű pszichológia eredményein felépült és gyakorlati tapasztalatokkal teljesen átszőtt könyv elsősorban a hivatását végző pedagógus részére készült. A tanulók megfigyelésére alkalmazott lélektani módszer ismertetése és tudományos boncolgatása helyett főleg arra törekszik, hogy olvasóit megtanítsa pszichológusként gondolkodni. Bár a lélektani megfigyelés és vizsgálat is végeredményben pedagógiai célt szolgál, amennyiben a lelki diagnózist felállítva a nevelői ráhatást eredményesebbé teszi, mégis a megfigyelő pszichológus és a pedagógus módszere élesen különbözik. A pedagógus segítőleg beavatkozik a gyermek életébe, jóakaró útbaigatásokat ad stb. A pszichológus pedig igyekszik észrevétlen maradni és egypár közömbös, jóindulatú megjegyzéssel oszlatja el a növendék gátlásait, vetteti le az iskolának szóló álarcot, álmagatartást.

A megfigyelést nem szabad a véletlenre bízni, a kivitelét pedig az egyéni ötletességre, hanem ferszerűen kell dolgozni és felhasználni a modern lélektan